

CASTELLS CATALANS

Nom del castell: Altafulla

Data de construcció: segle XI

Municipi: Altafulla

Comarca: Tarragonès

Altitud: 90 m

Coordenades: E 363450.0, N 4556635.0 (ED50 UTM 31N) Longitud: 1° 22' 17.88" Latitud: 41° 8' 51.71" (GPS)

Com arribar-hi: el castell es troba situat al capdamunt de la mateixa vila d'Altafulla.

L'etimologia d'Altafulla prové, segons alguns filòlegs de l'àrabic *al-tahuila*, «el camp». Si realment aquesta és l'etimologia de l'indret —on hi ha pedreres explotades en temps reculats—, es desprèn la circumstància que els sarraïns batejaren o rebatejaren el lloc, així com que el paratge era reputat forani, per ells.

L'existència d'Altafulla pot assenyalar-se ja en la primera dècada de la segona meitat del segle XI. «A la part final del riu Gaià —manifesta Iglésies—, tocant a la costa, precisament damunt la ratlla de la via Augusta, es consignen alguns establiments en aquest període. Tamarit és concedit el 1050, però l'ocupació no es va fer efectiva fins una mica més tard. El 1056 es dona Clarà. El 1058 o 1059 Ullastrell, vora Tamarit, i en els límits s'indica el castell d'Altafulla, a més del de Tamarit». Els donadors eren els comtes de Barcelona i estimem que el Puig d'Ullastrell, que llavors era concedit a Bernat

ALTAFULLA

Amat, té relació amb el topònim Bonastre, força veí. Hom pot especular llargament sobre el sentit d'aquesta donació, sobre l'empenta que mancava, encara mig segle després, per ocupar la decrepita ciutat de Tarragona, i sobre el zel d'en Bernat Amat de Claramunt, senyor de Tamarit. No cal dir que tothora hem de prendre en consideració, en el present article, la proximitat del castell de Tamarit, car amb esguard a Tamarit poden ésser resoltes algunes de les llacunes que suscita l'història d'Altafulla.

El novembre de 1136, Folc Geribert donà a l'arquebisbe (sant) Oleguer l'alou «que és als molins d'Altajolie, des dels esmentats molins a la sorra de la mar, perquè pregui a Déu per la seva ànima i les dels seus pares». Ho tenia el donador per definició que li'n féu el seu germà Ramon Geribert, i ho donava, amb altres peces *ad opus mense Canonice*. El següent maig, el comte de Barcelona donà, al seu torn, la meitat del que tenia, per exòrquia de Folc Geribert, al camp d'Altafulla i que l'arquebisbe Oleguer cedí a l'hospital de la Seu de Barcelona, a ús dels pobres. Del desembre de 1162, hi ha referència a dues peces de terra separades, situades al territori de Barcelona, llavors donades, o venudes, per Pere de Barcelona i muller (Ermeniarda), a la casa de l'Hospital de la Seu barcelonina. Destaquem el fet que es parli ací de territori de Barcelona.

Al *Llibre Blanch de Santes Creus* trobem consignades diverses al·lusions a Altafulla, com a límit del castell de Montornès el 1173.

La vila i castell d'Altafulla formaven part de la baronia d'Entença, i, en retornar dita baronia al rei Jaume II, cedint-la a son fill, en Ramon Berenguer, el 6 de Maig de 1324, l'esmentada vila va incorporar-se al comtat de Prades, que mitjançant la corresponent permuta passà al seu germà l'infant Pere.

En els fogatjaments de 1358 i 1370 se situa com senyor d'Altafulla i la Nou, Berenguer de Requesens. Cal tenir present el vincle entre la família tarragonina dels Requesens i el castell empordanès que duu aquest nom.

El genealogista Pelai Negre ens permet d'aclarir que Berenguer de Requesens enllaçà amb els Montoliu.

El llinatge Requesens continuà com a posseïdor d'Altafulla, i Lluís de Requesens prengué part, el 1396, en l'expedició a Sicília i, el 1408, en la de Sardenya. El 1415 exercí el càrrec de governador general de Catalunya i sembla ésser que, anteriorment, havia prestat al rei Ferran el d'Antequera serveis d'índole financera. En la genealogia Requesens, cert document, del 20 d'abril del 1448, que comença: «Jo, Galceran de Requesens, militar, governador general de Catalunya, senyor de Molins de Rei i del castell d'Altafulla i de la Nou... ». Hem de recordar que el 1460 la família Requesens adquirí, del rei, el castell de Castellet; va comprar-lo, a carta de gràcia, per 17.065 sous, Bernat de Requesens, qui

ja, per dret hereditari, era senyor dels castells d'Altafulla i la Nou.

Podem arrodonir que el senyor d'Altafulla era el prototipus dels Requesens que, com subratlla l'historiador Vicens, actuaren, a la vegada, com funcionaris reials, armadors, corsaris, mercaders i banquers, estenent una xarxa financera per la Mediterrània, amb centres principals a Barcelona, Palerm i Rodas. El rei Alfons el Magnànim va atorgar, des de Nàpols, el 4 d'abril del 1458, el privilegi de noblesa a Bernat de Requesens, cavaller i camarlenc, als seus germans i als descendents de tots ells, originaris de Catalunya. Els dos germans Bernat i Galceran de Requesens escalaven les més altes posicions.

Bernat —el senyor d'Altafulla— era el germà gran i el 8 de maig del 1467 va adquirir el castell i la vila de Marsala, a Sicília. En aquesta època, hom vivia el període de la «torbació de Catalunya», o sigui de la guerra de la Generalitat contra Joan II. La positura joanista dels dos germans Requesens esdevingué notòria. Hom indica que Bernat de Requesens morí l'any 1469 i que estigué casat amb Caterina de Cardona. És fora de dubte, en tot cas, que els Requesens i els Cardona emparentaren. Si la família dels Cardona restà fraccionada, en camps distints, durant la «torbació de Catalunya», en canvi la família dels Requesens romangué tothora unida, en el partit joanista. Conseqüència de la fidelitat, fou que *l'omnipotent trilogia Cardona–Enriquez–Requesens*, de què parla un historiador, dominà els afers de Catalunya (especialment en relació amb Itàlia) durant el regnat de Ferran el Catòlic.

«La història de l'engrandiment dels Requesens és la història exacta dels dolors de Catalunya durant el Quatrecent», afirma Vicens Vives, investigador que escriví uns paràgrafs que reflecteixen l'antagonisme del patriciat barceloní contra els germans Galceran i Bernat de Requesens, qualificats, el 1442, de «malfaytors».

Lluís de Requesens, fill de Bernat de Requesens i de Caterina de Cardona, va vendre els feus d'Altafulla i la Nou a un parent, Pere de Castellet i de Requesens. Pere de Reque-

sens, ja senyor d'Altafulla el gener del 1474 expedí, el 6 de setembre del 1484, un privilegi afavoridor per als vassalls. Violant de Castellet, pubilla, casà, el 1538, amb Riambau de Corbera-Santcliment.

El 1562 era senyor d'Altafulla Pere de Castellet i entrat el segle XVII, «Altafulla y Lanou» eren possessió dels hereus de Don Guillem de Sent Climent, i sabem que Lluís de Corbera-Santcliment (mort el 1637) fou baró d'Altafulla i senyor de la Nou. Anys després, Josep de Corbera-Santcliment, baró de Llinars, va vendre Altafulla i la Nou a Francesc de Montserrat i Vives, castlà de Montbrió, baró de Ribelles i senyor del Morell, Tamarit i Botarell; aquest darrer ja ho posseïa quan, el 13 de febrer del 1681, el rei Carles II li concedí el títol de marquès de Tamarit.

En el *Diccionario...* Madoz manifesta sobre Altafulla: «Fuera de la villa, en la cima del cerro en que está colocada, hay un antiguo castillo bastante bien conservado, y que da indicios por la solidez de su fábrica, torres y aspilléras que le rodean, haber sido en otro tiempo una fortificación de alguna consideración: también en el recinto de la población se conservan tres torreones construidos con mucha solidez en tiempo de la dominación árabe».

Nota: escrit extret del Volum IV dels *Castells Catalans* publicat per l'editor Rafael Dalmau l'any 1993.

Jordi Gironès i Vilardebò
gener de 2011